

Open source als beleidskeuze: Een groeiend open ecosysteem voor iedereen

VWS zet vol in op het opensource laten ontwikkelen van zorg-ICT. Deze nieuwe koers roept natuurlijk ook vragen op – van collega's, zorgpartijen én leveranciers. Welke stappen moeten er gezet worden? Is dit echt noodzakelijk en haalbaar? Is er wel een verdienmodel mogelijk met openbare code? En belangrijker nog: wat merkt de patiënt ervan? In dit interview leggen Maurice Hendriks en Laurens Rijpstra van VWS uit wat opensourcowerken inhoudt, waarom het noodzakelijk is voor de zorg en wat de voordelen zijn.

& DOOR ANNEMARIE LAMAIN

Maurice Hendriks, opensource-expert bij VWS, legt met de fiets als voorbeeld uit hoe een open ecosysteem werkt. "Als je een fiets koopt, laat je hem ook niet onderhouden door de fabrikant", vertelt hij. "Je gaat gewoon naar de fietsenmaker op de hoek. Die kan onderdelen van verschillende merken, prijs en kwaliteit leveren en monteren. Alles is uitwisselbaar. En je bent niet gebonden aan één producent"

Digitale technologieën maken volop gebruik van open source en open standaarden: denk aan het internet, je telefoon, je televisie. In een open ecosysteem dragen partijen bij met onderdelen of onderhoud. Je voorkomt afhankelijkheid en

stimuleert concurrentie op prijs én kwaliteit. Het draait erom dat iedere partij zijn eigen bijdrage aan het geheel levert en dat alles elkaar aanvult. "Zolang iedereen zich maar aan open standaarden houdt", vervolgt Hendriks. "Precies zoals je een fiets kunt upgraden met betere of lichtere onderdelen."

Opensourcowerken

En dan is er nog de term opensourcowerken. Die staat bewust in werkwoordsvorm, legt Hendriks uit. "Bij deze manier van werken maken de makers van systemen de broncode, documentatie en het ontwerp openbaar beschikbaar onder een opensourcelicentie. Iedereen kan de software bekijken, kopiëren, aanpassen of delen. En mensen kunnen voorstellen doen voor verbeteringen."

Deze manier van werken is voor velen nieuw en riep bij een recente aanbesteding direct vragen op: hoe houd je een bedrijf draaiend als je je software vrijgeeft? Is dat wel houdbaar? Begrijpelijk, maar het mist de kern, aldus Laurens Rijpstra. Hij houdt zich bij VWS bezig met data voor burgers: hoe patiënten via een persoonlijke gezondheidsomgeving (PGO) gegevens over hun gezondheid bij hun zorgverleners kunnen inzien.

"Het uitgangspunt zou moeten zijn dat je verdient met het leveren van waarde: een goed product met de bijbehorende dienstverlening. Niet door data af te sluiten of gebruikers van je afhankelijk te maken."

Meer kwaliteit

Toch bleef de vraag bij leveranciers hangen: wat

doen we met de opensource broncode na het aflopen van het contract? Kiezen leveranciers er dan voor om alsnog iets nieuws en gesloten te ontwikkelen? "Opensourcowerken heeft gewoon meer voordelen dan gesloten werken", zegt Hendriks. VWS ontwikkelt het gezondheidsinformatiestelsel (GIS) dan ook opensource: een digitale publieke infrastructuur die met publiek geld wordt gerealiseerd en waarbij het niet meer dan logisch is dat alles vrij beschikbaar wordt ontwikkeld.

Hendriks benadrukt dat het opensourcowerken zich tijdens de coronacrisis heeft bewezen. "VWS organiseerde een hackaton voor de ontwikkeling van een corona-app. Een transparant proces waarbij de community kon zien dat leveranciers oplossingen met technische tekortkomingen aandroegen. Openheid leidt dus tot betere controle en meer kwaliteit. VWS besloot de corona-apps zelf opensource te ontwikkelen, en met succes."

Open zorgecosysteem

Het open ecosysteem staat in schril contrast met de traditionele aanpak in de zorg-ICT, waarbij grote leveranciers alles leveren: van software tot onderhoud en van support tot licenties. "Als je eenmaal bij zo'n partij zit, is het heel lastig om te switchen naar een andere leverancier", zegt Rijpstra. "Ze leveren alles, dus je bent volledig afhankelijk. Dat maakt overstappen bijna onmogelijk."

In het open ecosysteem kun je juist kiezen voor verschillende leveranciers per onderdeel. Denk aan één partij voor technische ontwikkeling, een andere voor scholing en een derde voor beheer. Gaat er iets mis? Dan kun je makkelijk overstappen. Alle kennis is tenslotte openbaar beschikbaar.

"Dat vraagt wel om volwassen opdrachtgeverschap", zegt Hendriks. "Je moet het aandurven

meerdere leveranciers te contracteren rond een product. Want het is open: iedereen kan meedoen."

Regie houden

Voor het realiseren van een open ecosysteem helpt het ook wanneer partijen regie houden op de samenhang. Voor die regie werkt VWS in de zorg samen met MedMij en Cumuluz. "Zonder regie is er voor de markt ook minder duidelijk-

gemakkelijker gaat. Bijvoorbeeld als je een MRI niet meer op een cd'tje hoeft mee te nemen naar je volgende afspraak maar dat deze meteen digitaal beschikbaar is."

Door open source en het gebruik van open standaarden kunnen zorgaanbieders makkelijker gegevens uitwisselen, en gaat de kwaliteit van zorg omhoog. En dat betekent minder dubbel werk en minder fouten.

“ OPENHEID LEIDT TOT BETERE CONTROLE EN MEER KWALITEIT ”

heid", zegt Rijpstra, "Dan weet niemand meer wie wat maakt en hoe het met elkaar moet samenwerken."

Die coördinerende rol heeft MedMij opgepakt bij de opensource-doorontwikkeling van de PGO's voor VWS. Het ministerie werkt samen met MedMij en de gegunde PGO-leveranciers om de opensource-ontwikkeling zo goed mogelijk vorm te geven. "Je merkt dat het ook voor leveranciers prettig werkt als je een organisatie als MedMij op deze manier kan positioneren", stelt Rijpstra.

En de patiënt?

Wat merkt de patiënt eigenlijk van al deze inspanningen? In eerste instantie weinig, erkennen beiden. "Digitalisering is een geleidelijk proces", zegt Rijpstra. "De patiënt merkt er pas iets van als het fout gaat of als iets plotseling

"En vergeet de kosten niet", vult Hendriks aan. "De Autoriteit Consument & Markt (ACM) heeft al vaker gewezen op de marktmacht van enkele grote softwareleveranciers in de zorg. Als we met open source de kosten van zorgdigitalisering kunnen drukken, dan merkt uiteindelijk iedereen dat ook in de portemonnee."

Oproep tot kennisdeling

Zowel Hendriks als Rijpstra zijn optimistisch. "We staan nog aan het begin", zegt Hendriks, "dus het is pionieren. Maar we zien dat het werkt: beleidsmakers én leveranciers zien de voordelen ervan in." Het belangrijkste volgens hen? Volhouden én investeren in samenwerking.

"Open source is geen doel op zich", benadrukt Rijpstra. "Het is een middel om tot betere, flexibere en eerlijkere zorg-ICT te komen. Mits we de regie goed organiseren en vasthouden aan het uitgangspunt: iedereen moet mee kunnen doen." Hendriks sluit dan ook af met een oproep aan het zorgveld: "Doe vooral mee! Laten we samen werken aan het open ecosysteem van zorg-ICT." Hij stelt graag zijn expertise beschikbaar om deze beweging te versnellen. ■

GEINTERVIEWDEN

Maurice Hendriks is expert open source, open standaarden en open ecosystemen bij de directie Informatiebeleid/CIO (DICIO) van het ministerie van VWS. Hij heeft een achtergrond in de IT en gedragswetenschappen.

Laurens Rijpstra is senior beleidsmedewerker bij DICIO en richt zich voornamelijk op databeschikbaarheid voor burgers en PGO's. Hij is al geruime tijd betrokken bij de ontwikkeling van PGO's, zowel binnen de rijksoverheid als bij Patiëntenfederatie Nederland, MedMij en VZVZ.